

Amintiri frumoase și mai puțin frumoase

De Rolla Laszlo

M-am născut la Craiova, în inima României. La vârsta de un an, părinții au hotărât să se mute la Timișoara, unde, se spunea, că ar fi mai ușor de deschis o prăvălie de mărunțișuri și de confecții pentru copii și tineret. Limba mea maternă era, bineînțeles, româna, pe care o vorbeam în casă cu părinții. Am mai prins și puțin ladino, părinții noștri vorbeau între ei această limbă când nu voiau să înțelegem noi, copiii (am avut un frate care a murit la 13 ani, după o scarlatină cu complicații). Noi eram evrei spanioli la Craiova, unde trăiau mai mulți sefarzi decât așkenazi.

La Timișoara, mama fiind ocupată cu croitoria, iar tata cu prăvălia, am crescut în curtea mare a imobilului în care locuiam și unde erau multe locuințe mici, cu mulți copii de vârsta mea. Când am avut permisiunea părinților să-mi petrec vremea cu copiii din curte, am învățat bine de tot ungurește, limbă vorbită de foarte mulți în Timișoara. Majoritatea copiilor de vârsta mea nu cunoșteau altă limbă.

În anul 1933, am împlinit 7 ani și trebuia să încep școala. Cum la Timișoara se vorbea mult și nemțește, mama m-a înscris la Notre Dame, ca să știu și germană, afară de maghiară pe care o posedam foarte bine. După trei săptămâni, în care am învățat puțină germană și literele gotice, m-au anunțat că nu pot continua școala la ei, pentru că nu au voie să primească elevi evrei în școala lor. Am plecat de la școală germană doar cu puține cunoștințe de limbă, numai atât cât poate dobândi o fetiță de 7 ani în trei săptămâni. Eram puțin nedumerită, nu înțelegeam de ce s-a hotărât să fiu dată afară. Eram cuminte, disciplinată, doritoare să învăț limba și chiar începusem să am și prietene și totuși m-au dat afară. Atunci am făcut cunoștință cu discriminarea rasială.

După această traumă, părinții m-au înscris la școala primară izraelită din Fabrik. Ce bucurie am avut, ce cald am fost primită! Prietenii s-au legat repede și ceașca de lapte însoțită de un corn proaspăt pe care le primeam în fiecare zi la ora 10 mi-au mărit bucuria și mai mult că am schimbat școala.

În această școală, eram singura cu limba maternă română și deci, cu accent neaoș românesc. Când venea un inspector în clasă, profesorii îmi cereau să ridic mâna și să răspund la tot ce întrebă inspectorul. Profesorii îi spuneau inspectorului: Vedeți ce bine vorbesc românește copiii din școala noastră! La toate sărbătorile naționale, când veneau inspectorii, trebuia să declam poeziile patriotice (aproape că mi-a intrat în cap că o să mă fac actriță!) cu patosul necesar. A venit și ziua când m-am răsculat în sinea mea. Eram în clasa patra și se apropia o sărbătoare unde trebuia să declame cineva ceva frumos și patriotic. Doamna Frida, învățătoarea, a dat poezia la trei fete să o învețe, urmând să aleagă în ziua respectivă pe una din noi. M-am bucurat că, de această dată, am scăpat și nu prea am învățat poezia, dar... tot pe mine m-a ales profesoara să o declam. Nu prea învățasem poezia, sperând că voi scăpa și neștiind bine poezia, mă împotmoleam mereu și directorul Szekely (un om cu totul excepțional) s-a așezat în spatele meu și îmi șoptea mereu. Această răzvrătire a mea m-a costat locul din banca din rândul întâi – profesoara, supărată că am făcut-o de răs, m-a așezat în ultimul rând, acolo unde erau copiii cei mai răi și nedisciplinați și din nota 7 nu m-a scos până la sfârșitul anului. A venit, în sfârșit, și vremea liceului.

Am dat admitere la liceul de stat Carmen Sylva, unde nu mai eram o stea din niciun punct de vedere. După trei clase, am fost anunțate toate evreicele că nu putem continua în clasa patra, căci a venit ordin ca toți evreii să fie excluși din toate școlile publice. Am trecut toate la gimnaziul izraelit (pentru fete nu era încă liceu, ci numai 4 clase de gimnaziu). Am fost primite cu oarecare răceală de celelalte fete : De ce nu ați venit și voi din clasa întâi, ca și noi ? Chiar și la gimnaziu trebuia să declam poeziile patriotice când venea inspecție, Comunitatea lucrând din greu ca să devenim și noi liceu, ca astfel să putem să ajungem la bacalaureat.

Treptat, ne-am împrietenit și cu fetele din ultima clasă de gimnaziu și am continuat împreună la liceu. Singura noastră distracție, pentru noi, cei excluși de la teatre, cinematografe, operă, erau întâlnirile de fiecare duminică la liceul nostru, unde vorbeam despre literatură, scriitori și scrierile lor.

Rolla Musafia, 21 ani, și Tomi Laszlo, 22 ani, la nunta lor, 9 mai 1948.

Rochia pe care am purtat-o la nuntă și se vede în fotografie a fost confecționată de Ila și am purtat-o cu multă plăcere încă mulți ani de câte ori eram invitată undeva și voiam să fiu elegantă.

Rolla, pregătind lucrarea de doctorat

Exact la terminarea liceului, s-au abolit și legile rasiale și am putut să ne continuăm studiile la universități. Am ales medicina, căci la 12 ani am citit cartea scriitorului Paul de Kruif, "Vânătorii de Microbi", despre oamenii de știință care au descoperit microbii cauzatori de boli și tratamentele care să-i distrugă. Entuziasmată de cele citite, am visat să învăț medicina ca să pot și eu să descopăr ceva care să ajute celor care au nevoie de ajutor medical, dar... singurul lucru pe care am reușit în această direcție era să devin medic de familie.

În anul 1951 am terminat studiul la facultate și, conform legilor de atunci, am fost obligați să lucrăm 3 ani la țară, ca să putem apoi intra în oraș. Din activitatea mea rurală îmi amintesc câteva întâmplări hazlii. Lucram la Săcălaz, sat german la 10 km de Timișoara, așa că puteam face naveta cu trenul, favoare pe care am primit-o, pentru că aveam copii mici.

Circumscripția consta din trei sate, cel principal pe care l-am menționat și alte două mai mici, Beregsaul Mare, sat românesc și Beregsaul Mic, sat sârbesc. Cum nu existau farmacii, medicamentele pe care le prescriam erau la noi, într-un dulap bine organizat. Într-o dimineață, a venit la consultație o mamă cu un copil mic în brațe. Copilul avea febră, l-am examinat și i-am dat din dulapul nostru de medicamente supozitoare de acamol, cum se dădea la copiii mici. După o oră, mama se întoarce zicându-mi: "Te rog, dă-i alt medicament, căci copilul nu poate să-l înghită." A trebuit încă o dată să-i explic mai pe îndelete că supozitoarele nu se înghit, ci se pun în fund. Copilul s-a făcut bine, mama a înțeles ce i-am explicat.

Într-o zi, când eram în deplasare la Beregsaul Mare, vine cineva fugind să mă roage să vin la ea, căci mama ei trage să moară. M-am dus repede, am găsit bolnava întinsă pe masă, cu lumânări la cap și cu fiica ei plângând. Am examinat-o, am constatat că are o pneumonie. I-am administrat pe loc penicilina pe care o aveam la mine și, în scurt timp, băbuța s-a vindecat. Mie mi-a mers vestea că mă pricep să vindec și persoanele aproape moarte.

Tot la Beregsau, aveam un sanitar care se pricepea la extracții dentare (eu nu făceam așa ceva.) Într-o zi, vine cineva la dispensar cu mari dureri de măsea. Sanitarul meu îl examinează și îi spune : Măseaua asta trebuie scoasă , te costă 5 lei și eu ți-o scot imediat. Zis și făcut. Dar după extracție, omul îi spune : Nu ai scos măseaua care mă doare, ci alta, de lângă ea. Nu-i nimic, îi zice calm sanitarul meu, dă-mi încă 5 lei și ți-o scot și pe cealaltă. Rezolvare rapidă.

Gabi și Vera împreună cu bunica Laszlo

În cursul activității medicale, am fost obligată să fiu mai puțin timp cu fetele mele decât aș fi dorit. Un eveniment din această perioadă nu-l pot uita și nu mi-l pot ierta nici până azi și acum, când îl scriu, am lacrimi în ochi. Era ziua mea de naștere și fetele cu Tomi au fost foarte active la cumpărături și bucătărie, ca eu să fiu liberă la orele 16.00. Exact la această oră a sosit o

vecină care se plângea de mari dureri abdominale. Încep să vorbesc cu ea și deodată, fetele mă strigă din camera alăturată: Mama, vino aici! Eu le răspund: "Imediat!"

Deodată aud hohote puternice de plâns – amândouă plângeau amarnic și puternic. Ce s-a întâmplat?, întreb eu îngrijorată. Fețele și Tomi au lucrat din greu o săptămână întreagă, ca să obțină de la stația de radio Timișoara să-mi transmită la orele 16:00 (ora când, de obicei, eram acasă) urările lor, felicitări pentru ziua mea de naștere, dar cum nu am intrat în camera lor când m-au chemat, nu am auzit mesajul lor, doar cântecul meu preferat, de Edith Piaf. Mi-au povestit printre lacrimi ce mult s-au luptat ca să aud eu textul transmis de ele la radio și nu l-am auzit, căci am intrat în cameră, exact când s-a terminat. Foarte greu s-au liniștit, numai eu nu am putut să mă liniștesc până azi și mă doare tare încă și azi.

Treptat, vremea a trecut, părul s-a rărit, ochii au nevoie de ochelari, pielea are câteva zbârcituri, eu nu am descoperit niciun microb nou, dar m-am bucurat când am putut da ajutor medical celor care mi l-au cerut.